aliarum vero, de quibus tractandum est, nomina in promptu sint, ut sine verborum ambiguitatibus pervia sit disputatio.

8. Quarto vero loco, quoniam humana natura in diversis statibus inveniri potest, in quibus non easdem vires habet, ideo consequenter varios status humanæ naturæ, ejusque liberi arbitrii exponemus. In quinto vero, errores omnes, qui in hac materia fuerunt, accurate referemus, quia eorum notitiam, non solum ad illos cavendos et impugnandos, sed etiam ad intelligenda Concilia et Patres, necessariam esse existimamus : quia cum Concilia et Patres, ad extirpandos illos errores, in sensu illis contrario locuti fuerint, sæpe fit ut, ex ignoratione ipsorum errorum, sententiæ Patrum ad peregrinos sensus et ab illis non intentos detorqueantur. Unde tandem in sexto prolegomeno, Pontificum, Conciliorum et Patrum auctoritatem, qua potissimum in hoc opere nobis utendum est, proponemus. In toto vero hoc opere ab omni exaggeratione in nostris sententiis affirmandis, et ab omni censura in contrariis rejiciendis abstinebimus. Quia vero in probationibus ex Conciliorum definitionibus, vel per illationem ad incommodum, videri possunt contrariæ sententiæ, vel ut definitionibus Conciliorum contrariæ, vel ut dogmata ex quibus errores contra fidem sequuntur, reprehendi, lectorem monemus id longe a nobis esse; id enim non ut censura vel judicium de qualitate et gradu falsitatis contrariæ sententiæ accipiendum est, sed solum per modum argumentationis, cujus vis sæpe non potest aliter explicari.

INDEX

LIBRORUM ET CAPITUM

HUJUS VOLUMINIS.

PROLEGOMENUM I.

DE REQUISITIS AD FORMALEM LIBERTATEM, ET USUM LIBERUM.

Cap. I. *De nominibus naturæ et liberi arbitrii.* 1
Cap. II. *Quæ sint necessaria, ut potentia sit libera et libere operetur ?* 4
Cap. III. *Utrum recte describatur potestas libera esse, quæ positis omnibus prærequisitis ad agendum, potest agere et non agere ?* 10
Cap. IV. *Utrum voluntas exposita, cum omnibus prærequisitis ex parte intellectus ad libere volendum, possit a Deo ita moveri, ut ex necessitate, et non libere velit ?* 16
Cap. V. *Quibus modis possit Deus facere ut voluntas necessario velit objectum actuali judicio rationis indifferenter propositum?* 24
Cap. VI. *Quæ necessitas antecedens, vel consequens, seu in sensu composito vel diviso, repugnet libertati, aut illi non noceat ?* 33

PROLEGOMENUM II.

DE SCIENTIA QUAM DEUS HABET DE LIBERIS ACTIBUS SUB CONDITIONE FUTURIS, PRIUS RATIONE QUAM ABSOLUTE FUTURA COGNOSCAT.

Cap. I. *Sensu et statu controversiæ proposito, variæ sententiæ cum suis auctoribus referuntur.* 46
Cap. II *Deum habere certam et infallibilem scientiam futurorum contingentium conditionatorum ex Scriptura, prout a Patribus intellecta est, ostenditur.* 51
Cap. III. *Plures ex Sanctis, et antiquis Patribus scientiam conditionatam in Deo cognovisse, præsertim Augustinum, et nullum eorum illam Deo negasse.* 58
Cap. IV. *Neque in Augustino, neque in aliis Patribus aliquid contra perfectionem divinæ scientiæ conditionatæ reperiri.* 66
Cap. V. *Deum habere conditionatam scientiam futurorum ante decretum liberum suæ voluntatis secundum rationis ordinem, nec posse talem scientiam in tali decreto fundari, ex eisdem Scripturæ et Patrum testimoniis ostenditur.* 71
Cap. VI. *Quid de hac scientia conditionata D. Thomas senserit ?* 79
Cap. VII. *Ratione a priori ostenditur dari in Deo conditionatam præscientiam, et principali fundamento contrariæ sententiæ occurritur, veritasque talium propositionum declaratur.* 85
Cap. VIII. *Quæ decreta conditionata et libera Deo attribuenda sint, et in illis non posse contingentia sub conditione futura præsciri ?* 96
Cap. IX. *Nonnullis objectionibus occurritur, earumque occasione doctrina data magis declaratur, et veluti in summam redigitur.* 107
Cap. X. *Alteri objectioni occurritur, et an scientia visionis sit causa futurorum, explicatur.* 112

PROLEGOMENUM III.

DE COMMUNI RATIONE GRATIÆ, ET VARIIS MODIS SEU MEMBRIS AUT SIGNIFICATIS EJUS.

Cap. I. *An gratia, de qua in præsenti agitur, sit donum Dei gratuitum ?* 130
Cap. II. *Utrum omne donum gratuitum sit vera gratia Dei et Christi ?* 132
Cap. III. *Utrum gratia non solum creatum donum, sed etiam increatum significet ; nec solum internum, sed etiam externum ?* 136
Cap. IV. *De divisione gratiæ in gratis datam, et gratum facientem.* 142
Cap. V. *Quot sint gratiæ gratis datæ ; et quid unaquæque earum sit ?* 149
Cap. VI. *Quotuplex sit gratia sanctificationis, seu gratum faciens ; et de variis hujus gratiæ significationibus ?* 172

PROLEGOMENUM IV.

DE STATIBUS HUMANÆ NATURÆ.

Cap. I. *An possit homo in statu puræ naturæ creari in ordine ad finem supernaturalem ?* 179
Cap. II. *Utrum potuerit homo in statu puræ naturæ creari in ordine ad naturæ integritatem ; et consequenter an potuerit cum illa integritate creari ?* 186
Cap. III. *Utrum status innocentiæ seu originalis justitiæ ultra statum puræ et integræ naturæ aliquid agat ?* 190
Cap. IV. *Qualis sit gratiæ status, et quomodo cum aliis conjungi vel ab eis separari possit ?* 194
Cap. V. *An status gratiæ et originalis justitiæ per eamdem formam constituantur, ac subinde quomodo separari possint ?* 196
Cap. VI. *Quis et qualis sit status hominis in natura lapsa ?* 199
Cap. VII. *Utrum homo in statu naturæ lapsæ careat libertate, quam in sua pura natura haberet ?* 202
Cap. VIII. *Utrum in statu naturæ lapsæ homo sit intrinsece debilior ad operandum bonum, quam esset in statu puræ naturæ.* 206
Cap. IX. *Utrum in statu naturæ lapsæ debilior sit homo ad operandum, quam in pura natura, saltem ob causas extrinsecas ?* 213

PROLEGOMENUM V.

DE VARIIS ERRORIBUS DIVINÆ GRATIÆ CONTRARIIS.

CAP. I. *De Judæorum errore circa Christi justitiam et gratiam.* 220
CAP. II. *De errore Pelagii contra divinam gratiam.* 223
CAP. III. *Circa dictum Pelagii errorem nonnulla dubia expenduntur.* 228
CAP. IV. *An Pelagius non solum auxilii gratiæ, sed etiam generalis Dei concursus necessitatem ad humanas actiones negaverit ?* 235
CAP. V. *Quæ fuerit sententia errorve Semipelagianorum, et qui ejus auctores vel sectatores ?* 239
CAP. VI. *Nonnullis dubitationibus propositis, Semipelagianus error amplius explicatur.* 251
CAP. VII. *De errore Lutheri et Calvini et Sectatorum circa gratiam Dei et liberum arbitrium.* 267

PROLEGOMENUM VI.

DE SCRIPTIS PROBATAM DE GRATIA DOCTRINAM CONTINENTIBUS.

CAP. I. *De auctoritate Pontificum Romanorum, qui gratiam defenderunt.* 273
CAP. II. *De censura Pii V et Gregorii XIII aliquarum assertionum, partim naturæ, partim gratiæ nimium tribuentium aut detrahentium.* 283
CAP. III. *De Concilio Diospolitano in Palæstina contra Pelagium pro gratia Dei congregato, ejusque actis et auctoritate.* 293
CAP IV. *De Conciliis Africanis, et Ephesino, quæ contra Pelagium pro Dei gratia pugnarunt.* 300
CAP. V. *De aliis Conciliis contra reliquias Pelagianorum, et alios gratiæ hostes celebratis.* 307
CAP. VI. *De Patribus qui veram de gratia doctrinam nobis tradiderunt, et contrarias hæreses confutarunt.* 311
CAP. VII. *Continens Librum D. Augustini de Gestis contra Pelagium in Concilio Palæstino, per 22 capita distributum.* 325

LIBER I.

DE NECESSITATE GRATIÆ AD PERFICIENDA OPERA MORALITER BONA ORDINIS NATURALIS, ET AD CONTRARIA PECCATA VITANDA.

CAP. I. *Utrum homini ad quamlibet veritatem naturalem cognoscendam gratia necessaria sit in omni statu, præsertim naturæ lapsæ?* 350
CAP. II. *Utrum ad omnem moralem cogitationem rectam et honestam sit necessaria gratia ?* 363
CAP. III. *Utrum homo lapsus possit honeste operari aliquando per quamcumque virtutem, sive naturæ, sive etiam gratiæ?* 369
CAP. IV. *Utrum ad omne bonum opus morale sit necessaria gratia sanctificans, et consequenter an existens in statu peccati mortalis possit interdum bene moraliter operari ?* 374
CAP. V. *Quid Augustinus senserit de operibus factis ab homine in peccato, seu charitate carente ?* 380
CAP. VI. *Utrum gratia fidei sit necessaria ad quodlibet opus moraliter bonum, etiam ordinis naturalis faciendum ?* 386
CAP. VII. *De operibus infidelium quid Augustinus senserit.* 393
CAP. VIII. *Utrum interna gratia specialis, præter Dei concursum naturalem humanæ naturæ debitum, sit necessaria simpliciter homini lapso ad honeste operandum ?* 402
CAP. IX. *In nullo actu esse necessariam homini ad honestam operationem moralem ordinis naturalis specialem motionem, vel qualitatem ipsi voluntati a Deo impressam, quæ et physice actum efficiat, et voluntatem ad illum efficiendum omnino determinet.* 419
CAP. X. *Ad singula opera bona moraliter non esse necessariam cogitationem, vel inspirationem in sua entitate majorem, seu meliorem, quam sine auxilio gratiæ haberi posset.* 422
CAP. XI. *Proponitur tertia sententia, tertiusque modus explicandi auxilium gratiæ ad singula opera moralia necessarium.* 424
CAP. XII. *An cogitatio honesta, quæ habet effectum bonæ voluntatis, sit semper melior quam illa cogitatio, quæ illum effectum non consequitur?* 428
CAP. XIII. *An cogitatio honesta naturalis congrua, sit vera gratia in homine non elevato ad supernaturalem finem, sive in pura, sive in integra natura constituto absque peccato ?* 436
CAP. XIV. *Objectionibus contra discursum capitis superioris satisfit.* 442
CAP. XV. *An cogitatio congrua ad bene moraliter operandum sit vera et supernaturalis gratia, respectu hominis ad finem supernaturalem elevati ?* 445
CAP. XVI. *Proponitur contrariæ sententiæ fundamentum ex Patrum locutionibus desumptum, ut retorqueatur.* 448
CAP. XVII. *Ex eorumdem Patrum sententiis, cogitationem naturalem congruam non esse verum gratiæ auxilium demonstratur.* 449
CAP. XVIII. *Destructo alterius sententiæ fundamento, veritas amplius confirmatur.* 454
CAP. XIX. *Proponitur universalis objectio ex Patribus asserentibus nullum opus bonum posse fieri sine gratia.* 456
CAP. XX. *Patrum testimonia, quæ omnia bona opera gratiæ tribuunt, exponuntur.* 460
CAP. XXI. *Liberum arbitrium sine auxilio non nisi ad peccandum valere, quo sensu interdum a Conciliis vel Augustino dicatur.* 470
CAP. XXII. *Rationibus generalibus aliarum opinionum satisfit.* 475
CAP. XXIII. *Utrum ad singulas tentationes legi naturali repugnantes superandas, singulare gratiæ auxilium necessarium sit ?* 479
CAP. XXIV. *Utrum ad vincendas singulas graves tentationes contra legem naturalem, in statu naturæ lapsæ, necessarium sit speciale gratiæ auxilium?* 489
CAP. XXV. *Utrum homo in statu naturæ integræ, totam naturæ legem in quacumque occasione, et omni tempore, sine auxilio gratiæ servare, omniaque gravia peccata vitare potuisset ?* 503
CAP. XXVI. *Utrum homo lapsus possit omnia præcepta naturalia diu servare, vitando omnia peccata, et tentationes omnes illis contrarias, sine speciali auxilio gratiæ ?* 507
CAP. XXVII. *Utrum ad servandam legem naturalem, et vitanda omnia peccata illi contraria longo tempore, sit necessaria habitualis gratia, vel fides, aut sufficiat auxilium actuale, et quale illud esse oporteat ?* 511
CAP. XXVIII. *Utrum homo in puris naturalibus conditus posset innocentiam diu conservare, non peccando mortaliter per vires rationis et liberi arbitrii, sine speciali Dei adjutorio ?* 521
CAP. XXIX. *Utrum homo lapsus possit elicere, solis viribus liberi arbitrii, sine auxilio gratiæ, aliquem actum dilectionis Dei, saltem ut auctor est et finis naturalis?* 526

CAP. XXX. *Utrum homo in aliquo statu possit diligere Deum auctorem naturæ amore benevolentiæ per liberum arbitrium, sine auxilio gratiæ ?* 532
CAP. XXXI. *Utrum diligere super omnia Deum, ut auctorem naturæ, sit actus ita in substantia et ordine suo supernaturalis, ut excedat vires naturales liberi arbitrii creati, et ideo sine auxilio gratiæ alias fieri non possit ?* 538
CAP. XXXII. *Utrum in statu naturæ lapsæ possit homo diligere Deum, ut auctorem naturæ super omnia, solis liberi arbitrii viribus absque speciali auxilio gratiæ, et sententia affirmans refertur, et fundatur ?* 547
CAP. XXXIII. *Refertur et fundatur opinio negans posse hominem lapsum diligere super omnia Deum ut auctorem naturæ, sine auxilio gratiæ.* 549
CAP. XXXIV. *Exponitur ac defenditur mens D. Thomæ de auxilio gratiæ necessario ad dilectionem Dei in statu naturæ lapsæ.* 552
CAP. XXXV. *Quæ gratia sit necessaria in statu naturæ lapsæ, ad diligendum amore naturali super omnia Deum, ut auctorem naturæ ?* 560
CAP. XXXVI. *Quid sentiendum sit de potestate hominis in puris naturalibus, ad amandum Deum finem naturæ super omnia ?* 569
CAP. XXXVII. *Utrum sit aliquis alius actus virtutis naturalis, seu acquisitæ, præter amorem Dei, qui propter difficultatem suam fieri non possit sine gratia in statu naturæ lapsæ ?* 572
CAP. XXXVIII. *Utrum homo lapsus, vel in puris naturalibus constitutus, naturales virtutes possit suis viribus sine auxilio gratiæ acquirere ?* 579

LIBER II.

DE NECESSITATE GRATIÆ AD ACTUS DIVINI ORDINIS ELICIENDOS, SERVANDA SUPERNATURALIA PRÆCEPTA, ET PECCATA ILLIS CONTRARIA VITANDA.

CAP. I. *Utrum gratia divinæ revelationis ad Deum in hac vita cognoscendum, sicut ad salutem oportet, fuerit necessaria ?* 585
CAP. II. *Utrum ad credendum revelatis specialis gratia Dei sit necessaria ?* 590
CAP. III. *Utrum ad initium fidei sit necessaria gratia ?* 592
CAP. IV. *An actus fidei sit in se, et in substantia supernaturalis, et tractatur prima sententia ?* 598
CAP. V. *Actum fidei et voluntatem credendi esse actus quoad substantiam supernaturales.* 603
CAP. VI. *Actum fidei non esse tantum supernaturalem in suo fieri, sed in suo etiam esse.* 605
CAP. VII. *Actum fidei non esse supernaturalem ex modo accidentali actus, solum extrinsece illum denominante.* 509
CAP. VIII. *Actum fidei non esse supernaturalem ex accidentali modo intrinseco, seu illi inhærente, et vera assertio concluditur.* 614
CAP. IX. *Fundamentis prioris sententiæ satisfit.* 617
CAP. X. *Utrum possit homo assentiri mysteriis supernaturalibus revelatis a Deo, aliquo naturali assensu sine auxilio speciali gratiæ ?* 620
CAP. XI. *Utrum fides aliqua, quæ idem motivum credendi, eamdemque rationem formalem objecti habeat cum fide infusa, possit haberi ex viribus naturæ sine auxilio gratiæ ?* 629
CAP. XII. *Utrum ad sperandum, sicut oportet, divinas promissiones, gratiæ auxilium requiratur, et quale, quave ratione necessarium sit ?* 640
CAP. XIII. *Utrum ad amandum Deum amore concupiscentiæ, ut est summum bonum, et commodum hominis amantis, sit auxilium gratiæ necessarium ?* 644
CAP. XIV. *Utrum ad amandum Deum ut supernaturalem finem, et gratiæ auctorem, perfecta dilectione amicitiæ, auxilium gratiæ per se, et propter speciem et excellentiam talis amoris, sit necessarium ?* 653
CAP. XV. *Utrum ad amandum Deum auctorem gratiæ, amore etiam imperfecto, sit per se necessarium gratiæ supernaturalis auxilium ?* 661
CAP. XVI. *Utrum ad aliquos actus moralium virtutum sit per se necessaria gratia, eo quod in specie sua supernaturales sint ?*
CAP. XVII. *Utrum præter actum fidei, sint in intellectu speculativo aliqui actus supernaturales, propter quos gratia per se necessaria sit ?* 669
CAP. XVIII. *Quis sit actus sapientiæ specialiter Spiritui Sancto attributus ?* 675
CAP. XIX. *Quis sit actus intellectus dono Spiritus Sancti specialiter attributus ?* 680
CAP. XX. *Quis sit actus scientiæ dono Spiritus Sancti specialiter attributus ?* 684
CAP. XXI. *Quinam actus sint fortitudo, pietas, timor, et consilium, qui dono Spiritus Sancti specialiter tribuuntur ?* 687
CAP. XXII. *Utrum præter actus virtutum et donorum, sint alii actus supernaturales, ad quos sit specialis gratia necessaria, qui beatitudines, vel fructus Spiritus Sancti dicuntur?* 695
CAP. XXIII. *Utrum ad servanda supernaturalia præcepta, quæ de internis actibus data sunt, vel ad non peccandum contra illa, sit gratia necessaria ?* 703
CAP. XXIV. *Utrum ad servanda præcepta supernaturalia de externis actibus, necessaria sit gratia ?* 710
CAP. XXV. *Utrum hominibus etiam justis sit necessaria nova gratia, ad exequenda media necessaria vel utilia ad æternam salutem consequendam ?* 714